

NYESTE TID

TORSTEN BURGMAN: Svensk opinion och diplomati under rysk-japanska kriget 1904–1905. *Studia Historica Upsaliensia XVIII*. Scandinavian University Books. Stockholm, Svenska Bokförlaget/Norstedts, 1965. VIII+282 s. Ill. 45 sv. kr.

Den kun 6 år gamle serie af historiske studier fra Uppsala universitet, som denne bog udgør et bind af, kan give anledning til nogle betragtninger over organisationen og institutionaliseringen af historisk forskning. I serien var ved slutningen af 1965 udkommet ialt 20 bind, og uanset om alle bind af alle bedømmes som den højeste form for historisk videnskab, kan man dårligt benægte, at to meget væsentlige formål er blevet opnået gennem denne serie. For det første er en lang række centrale og perspektivrige emner blevet taget op til behandling, hvorved en betydelig mængde kildemateriale er blevet fremdraget – eventuelt for senere yderligere forskning og analyse – men i hvert fald fremdraget. For det andet er en række yngre og helt unge historikere blevet optrænet i fremstillings- og behandlingsmetode under en vis disciplin, som for dem selv, som for svensk historisk forskning, vil være af stor betydning. Der er i al historisk forskning en betydelig portion teknik og rent ud håndværk, som bedst læres ved at prøve på egen hånd – men helst under tilsyn og vejledning fra ældre og mere erfarne mestre i faget.

Torsten Burgmans undersøgelse af svenske holdninger til og under den russisk-japanske krig bærer tydeligt spor af solidt håndværk og grundig optræning. Emnet er i sig selv interessant – generelt kan det formuleres som små states reaktioner på nærliggende og vedkommende stormagters op- eller nedgang – og behandlingsmåden er tiltalende uprætentiøs, konklusionerne holdbare og fremstillingen veldisponeret.

Undersøgelsens materiale er hovedsagelig de svenske dagblade og tidsskrifter, hvis kommentarer og opinionsytringer sammenholdes med regeringserklæringer, rigsdagsdebatter og samtidige eller senere private ytringer i privatbreve, erindringer o. lign. Der gives indledningsvis en grundig oversigt over nyhedsformidlingens vilkår – hvordan svenske aviser blev underrettet om baggrund og udvikling af selve det ydre hændelsesforløb – ligesom der kort redegøres for opinionen i andre europæiske lande og i USA. En gennemgang og skildring af den svenske presse – dens politiske tilknytning, ejerforhold, redaktører o. lign. – giver de ydre betingelser for den følgende skildring.

I denne gøres forskellige punkter til genstand for en mere dybtgående undersøgelse. Et kapitel behandler opfattelsen af »den gule fare«, et andet svensk holdning til russisk indenrigspolitik. Reaktionerne ved krigsudbruddet behandles i afsnittet om Sveriges neutralitetspolitik, mens der i senere kapitler tages stilling til svenske holdninger til den russiske finlandspolitik og »faren fra øst«. Endelig omhandler sidste – og det største – kapitel den svenske forsvarsdebat 1904–1905.

Hermed er kun antydet undersøgelsens hovedresultat, som vel hverken er overraskende eller uventet, men dog værdifuldt at få belagt med endnu en enkeltstudie: nemlig at svenske holdninger til den russisk-japanske krig i højere

grad var præget af disses anvendelighed i indre svensk politik end af udviklingen af selve krigsbegivenhederne i Det fjerne Østen. Der var i disse år tre spørgsmål, der dominerede svensk indenrigspolitik: forsvaret, unionen med Norge og den almindelige stemmeret. Alle tre – men især de to første – blev omend ikke påvirket direkte af så dog i argumentationen præget af udviklingen af den russisk-japanske krig, idet alle parter i den indre strid hentede de argumenter og de erfaringer fra forløbet af denne krig, som de mente ville fremme deres egne indenrigspolitiske interesser mest. Uden nøjere kendskab til Japan eller forholdene i Østasien – og uden nogen større interesse for at høre andet og mere, end hvad man selv mente at kunne anvende til indvortes brug – var den fremherskende opfattelse en uforpligtende sympati for det lille asiatiske ørige, der viste sig i stand til at tvinge det formodede stærke russiske rige – den nærliggende og altid faretruende stormagt – til en fredsslutning, der blev opfattet som en svækkelse af Ruslands stilling. Det er en rimelig, men ofte upåagtet betragtning, Torsten Burgman gør gældende, når han skriver: »Att unionsupplösningen inträffade 1905, när Rysslands nederlag mot Japan stod klart, torde icke ha varit en tillfällighet« (s. 19). Og han har ligeledes dokumentationen i orden for sin fremhævelse af, at »Kriget i Östasien fick stor betydelse för den svenska försvarsdebatten« (s. 241).

Også de storpolitiske perspektiver i den russisk-japanske konflikt berøres nu og da i undersøgelsen. At forfatteren her til tider er tilbøjelig til bagklogskab og lidt vel flotte generaliseringer skal ikke bebrejdes ham meget, da hans undersøgelse netop er anlagt med et indenrigspolitisk sigte, og det havde været en urimelig extrabyrde at gennemgå mere omfattende – og i så fald udenlandsk – materiale til bedømmelse af disse spørgsmål. Om de så ikke kunne være udeladt, er en anden sag.

For undersøgelsens hovedformål: at få klarlagt svenske holdninger til den russisk-japanske krig, som de gav sig udslag i og fik betydning for den svenske debat, er den velgennemført og af blivende værdi. Det er næsten overflødigt at tilføje, at det tekniske apparat – kildehenvisninger, redegørelse for materiale og bibliografi over benyttede værker – er i forbilledlig stand.

OLE KARUP PEDERSEN

MICHAEL BALFOUR: *The Kaiser and his Times*. London, The Cresset Press, 1964. IX + 524 sider. Illustreret. 50 sh.

I sin velafbalancerede studie giver Mr. Balfour en meget fin analyse af samspillet mellem personen Wilhelm II og hans forhold til sin samtid. Hovedproblemstillingen i den meget velskrevne bog er spørgsmålet om, i hvor høj grad kejseren kan siges at have haft en personlig indflydelse på eller et personligt medansvar for den retning, tysk politik tog i årene op imod og under den første verdenskrig.

I alt væsentligt mener forfatteren, at det er rimeligt først og fremmest at betragte kejserens person som et produkt af sit milieu. Den tyske industri var i sin »take-off«-periode (det bør måske indskydes, at forf. iøvrigt er skeptisk overfor Rostow's økonomiske begrebsapparat), og omfattende sociale forskyd-